

Міністерство освіти і науки України

Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича
Юридичний факультет
Кафедра приватного права

Білостоцький державний університет
(м. Білосток, Республіка Польща)

The branch of the University of Bialystok in Vilnius
Faculty of Economics
(Lithuania)

Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого
Кафедра трудового права

Правові виклики сучасності: захист прав людини в умовах пандемії

МАТЕРІАЛИ

II Міжнародної науково-практичної онлайн конференції
22 жовтня 2021 року
м. Чернівці

Чернівці

Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича
2021

УДК 342.7:[351.77:614.4](477)

П 685

Редакційна колегія:

Гетьманцева Ніна Дмитрівна, доктор юридичних наук, доцент, завідувачка кафедри приватного права Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича (голова);

Кіріяк Оксана Василівна, кандидат юридичних наук, доцент кафедри приватного права Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича (відповідальний секретар);

Ярошенко Олег Миколайович, доктор юридичних наук, професор, член-кореспондент НАПрН України, проректор з навчально-методичної роботи Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого;

Бутирський Андрій Анатолійович суддя господарського суду Чернівецької області, доктор юридичних наук, професор;

dr hab. Mieczysława Zdanowicz, prof. UwB завідувачка кафедрою європейського права Uniwersytet w Białymstoku;

dr hab. Anna Doliwa-Klepcka, prof. UwB кафедра європейського права Uniwersytet w Białymstoku;

dr Elżbieta Majewska - Branch of the University of Białystok in Vilnius.

П 685

Правові виклики сучасності: захист прав людини в умовах пандемії : Матеріали II Міжнар. наук.-практ. онлайн конф. (Чернівці, 22 жовтня 2021 р.) / [редкол.: Н.Д. Гетьманцева (голова), О.В. Кіріяк (відпов. секр.) та ін.]. – Чернівці : Чернівец. нац. ун-т ім. Ю. Федьковича, 2021. – 313 с.

ISBN 978-966-423-665-9

До збірника увійшли матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції «Правові виклики сучасності: захист прав людини в умовах пандемії» (Чернівці, 22 жовтня 2021 р.).

Редколегія не несе відповідальності за науковий зміст і виклад матеріалу, що подано у рукописах.

Для науковців, аспірантів та студентів.

УДК 342.7:[351.77:614.4](477)

ISBN 978-966-423-665-9

© Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича, 2021

Організаційний комітет:

**CHERNIVTSI
LAW SCHOOL**

***Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича
юридичний факультет
кафедра приватного права***

**UNIWERSYTET
W BIAŁYMSTOKU**

***Білостоцький державний
університет
(м. Білосток, Республіка Польща)***

***Національний юридичний
університет імені Ярослава
Мудрого
Кафедра трудового права***

***The branch of the University of Bialystok in
Vilnius
Faculty of Economics
(Lithuania)***

Микола Боднарук,

доктор юридичних наук, професор

кафедри приватного права.

Чернівецький національний університет

імені Юрія Федьковича

(м. Чернівці, Україна)

m.bodnaruk@chnu.edu.ua

ORCID <https://orcid.org/0000-0001-7386-465X>

Альона Бурка,

докторка філософії, доцентка

кафедри приватного права.

Чернівецький національний університет

імені Юрія Федьковича

(м. Чернівці, Україна)

a.burka@chnu.edu.ua

ORCID <https://orcid.org/0000-0001-8038-2958>

ОБОВ'ЯЗКОВА ВАКЦИНАЦІЯ ВІД COVID-19 ТА ТРУДОВІ ПРАВА ПРАЦІВНИКІВ

Протягом останніх місяців можемо спостерігати як ряд країн, таких як Італія, Франція, Греція, Німеччина, Казахстан, Латвія, Індонезія, Саудівська Аравія, США та інші все частіше посилюють заходи боротьби із COVID-19, шляхом впровадження обов'язкової вакцинації для окремих категорій працівників. В Україні також активно обговорюється питання: чи буде вакцинація від COVID-19 обов'язковою чи ні? Якщо так, то для яких категорій працівників? Чи можна буде відмовитися від вакцинації? Які правові наслідки така відмова буде мати для працівника?

Станом на жовтень 2021 року де-юре вакцинація продовжує залишатися добровільною для всіх груп населення, незалежно від їх віку, виду діяльності чи стану здоров'я (але де-факто ситуація кардинально різниться). Відповідно до проекту наказу Міністерства охорони здоров'я України (далі МОЗ) «Про затвердження переліку професій, виробництв та організацій, працівники яких підлягають обов'язковим профілактичним щепленням» від 04 жовтня 2021 року № 2153, що був зареєстрований в Мін'юсті 07 жовтня 2021 року за №1306/36928, з листопада 2021 року вакцинація буде обов'язковою для окремих категорій працівників. Згідно з наказом, обов'язковій вакцинації проти COVID-19 підлягатимуть працівники: центральних органів виконавчої влади та їхніх територіальних органів; місцевих державних адміністрацій та їхніх структурних підрозділів; закладів вищої, післядипломної, фахової передвищої, професійної (професійно-технічної), загальної середньої, у тому числі спеціальних, дошкільної, позашкільної освіти, закладів спеціалізованої освіти та наукових установ незалежно від типу та форми власності [1].

Варто зазначити, що по спливу вже декількох днів МОЗ ініціювало розширення раніше сформованого переліку, шляхом включення до нього працівників, що належать до сфери управління; центральних органів виконавчої влади; установ і закладів, що надають соціальні послуги, закладів захисту прав дітей, реабілітаційних закладів; підприємств, установ та організацій, включених до Переліку об'єктів державної власності, що мають стратегічне значення для економіки і безпеки держави [2].

Тобто, передбачається, що щеплення від COVID-19 буде обов'язковим лише для вище перелічених категорій працівників. Окрім цього, варто звернути увагу, що такий вид щеплення є обов'язковим лише на період дії карантину. Важливо, що працівники, які мають абсолютні протипоказання до проведення щеплень, не підлягатимуть обов'язковій вакцинації, проте станом на сьогодні лікарі ще не готові видавати відповідні довідки, оскільки, власне відсутній механізм їх видачі.

Що ж стосується решти працівників (із переліку, яким вакцинація дозволена), то у випадку їх невакцинації на них чекає відсторонення від роботи без збереження заробітної плати. Звертаємо увагу, що саме відсторонення від роботи, а не звільнення.

У статті 45 Кодексу законів про працю України (далі КЗпП) відсутня така підстава як відсторонення від роботи у разі відмови від вакцинації, водночас закріплений перелік підстав для відсторонення не є вичерпний, тобто відсторонення працівника від роботи можливе «в інших випадках, передбачених законодавством» [3]. Зауважимо, що єдиним нормативним актом, який містить вказівку на можливість відсторонення від роботи є Закон України «Про захист населення від інфекційних

хвороб» (ч. 2 статті 12), проте вакцинація від COVID-19 на разі так і не включена до Календаря профілактичних щеплень [4].

У разі відсторонення від роботи за працівником повинно зберігатися робоче місце, а дія трудового договору не припиняється. Відсторонення від роботи потрібно документально оформити, як мінімум має бути видано наказ про відсторонення від роботи. В свою чергу останній має містити підстави та строки відсторонення, а працівник повинен бути ознайомлений із наказом. Якщо працівник вважає відсторонення неправомірним, то він має право оскаржувати такі дії роботодавця – звернутися до комісії з трудових спорів на підприємстві чи до суду з позовною заявою.

Щодо можливості звільнення невакцинованих працівників, то у статтях 40, 40-1 КЗпП України передбачені підстави для розірвання трудового договору з ініціативи роботодавця, проте у них відсутня підстава звільнення працівника через відмову вакцинуватися від COVID-19 (проте можливо з часом і з'явиться). Звісно можна посилатися на пункт 2 частини першої статті 40 КЗпП України [3], але таке звільнення може бути проведено лише на підставі фактичних даних, які підтверджують, що внаслідок стану здоров'я працівник не може належно виконувати покладені на нього трудові обов'язки [5].

Не можна тут і посилатися на статтю 147 КЗпП України, що передбачає застосування до працівника за порушення трудової дисципліни двох заходів стягнення: догана або звільнення, оскільки відмова працівників від вакцинації не є порушенням трудової дисципліни [3].

Що ж стосується решти працівників (які не підлягають обов'язковій вакцинації), то до них не може застосовуватися примус до вакцинації, відсторонення від роботи, а тим паче звільнення. Якщо ж роботодавці будуть використовувати своєрідні важелі тиску на працівників, які не вакциновані, то останні мають право звертатися до Державної служби України з питань праці чи правоохоронних органів або суду. Проте, необхідно зазначити, що кількість випадків порушення трудових прав працівників, пов'язаних із примусовою вакцинацією та обмеженнями, які впроваджуються залежно від рівня епідемічної небезпеки, поступово збільшується і це з врахуванням того, що проекти вище зазначених наказів МОЗ ще не набули чинності та загалом є суперечливими, оскільки вже стоїть питання про визнання їх протиправними.

Однією із законних підстав впровадження обов'язкової вакцинації, на якій акцентує увагу МОЗ, є рішення Європейського суду з прав людини у справі «Вавржичка та інші проти Чеської Республіки» від 08.04.2021 р. (заява № 47621/13 і 5 інших). Проте така аргументація неоднозначно сприймається правниками. Існує думка, що посилання на це рішення ЄСПЛ є недоречним, оскільки у ньому йде мова про обов'язкову вакцинацію дітей від хвороб, які добре відомі медичній науці (включаючи дифтерію, коклюш, правець, поліомієліт, гепатит тощо), а не про обов'язкову вакцинацію від COVID-19, тому, дане рішення ЄСПЛ лише підтверджує вже існуючу позицію Верховного Суду (щодо обов'язкової вакцинації дітей дошкільного віку та учнів), але не може розглядатися як відповідь на питання про законність обов'язкової вакцинації від COVID-19.

Отже, процес впровадження обов'язкової вакцинації від COVID-19 в Україні став причинною правових суперечок, адже з однієї сторони існує можливість впровадження обов'язкових щеплень, а з іншої – є положення резолюції ПАРЄ від 27 січня 2021 р. № 2361, наказу МОЗ від 24 грудня 2020 р. № 3018 (Дорожня карта вакцинації), статті 43 Конституції України, статті 21 КЗпП України, розпорядження КМУ від 12 квітня 2021 р. № 340-р тощо, згідно з якими обов'язкова вакцинація є незаконною. А найгірше те, що поки тривають правові дискусії, трудові права працівників щоденно порушуються.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Про затвердження Переліку професій, виробництв та організацій, працівники яких підлягають обов'язковим профілактичним щепленням: проект наказу МОЗ від 04 жовтня 2021 р. № 2153. Офіційний сайт Міністерства охорони здоров'я України. URL: <https://moz.gov.ua/article/news/moz-zatverdilo-perelik-profesij-dlja-jakih-scheplennja-proti-covid-19-e-obov'jazkovim> (дата звернення: 06.10.2021).
2. Про затвердження Змін до Переліку професій, виробництв та організацій, працівники яких підлягають обов'язковим профілактичним щепленням: проект наказу МОЗ України від 13 жовтня 2021 р. Офіційний сайт Міністерства охорони здоров'я України. URL: <https://moz.gov.ua/article/public-discussions/proekt-nakazu-moz-ukraini-pro-zatverdzhennja-zmin-do-pereliku-profesij-virobnictv-ta>

organizacij-pracivniki-jakih-pidljagajut-obovjazkovim-profilaktichnim-sheplennjam (дата звернення: 18.10.2021).

3. Кодекс законів про працю України від 10 грудня 1971 р. № 322-VIII. Верховна Рада України. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/322-08> (дата звернення: 26.09.2021).

4. Про порядок проведення профілактичних щеплень в Україні та контроль якості й обігу медичних імунобіологічних препаратів: наказ МОЗ від 16 вересня 2011 р. № 595. Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1159-11?find=1&text=covid-19#Text> (дата звернення: 15.10.2021).

5. Про практику розгляду судами трудових спорів: постанова Пленуму Верховного Суду України від 06 листопада 1992 р. № 9. Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0009700-92#Text> (дата звернення: 28.09.2021).

Наукове видання

**ПРАВОВІ ВИКЛИКИ СУЧАСНОСТІ: ЗАХИСТ ПРАВ
ЛЮДИНИ В УМОВАХ ПАНДЕМІЇ**

МАТЕРІАЛИ

II Міжнародної науково-практичної онлайн конференції

22 жовтня 2021 року

м. Чернівці

Комп'ютерна верстка: Осадчук Т.В.

Контакти:

Кафедра приватного права

Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича

Адреса: 58000, м. Чернівці, вул. Університетська, 19

Тел. +38 (0372) 58-47-58

Електронна адреса: privatelawdep@chnu.edu.ua